

22 Νοεμβρίου: Εορτάζει ο Άγιος Άνθιμος Μητροπολίτης Αθηνών και Ευρίπου, ο νέος Ομολογητής

/ [Βίοι Αγίων](#)

Σήμερα, 22 Νοεμβρίου, η Εκκλησία τιμά τη μνήμη του [Αγίου Ανθίμου](#) Μητροπολίτη Αθηνών και Ευρίπου, του νέου Ομολογητή, της Αγίας Κικιλίας, που μαρτύρησε στη Ρώμη επί Διοκλητιανού, του Αποστόλου Φιλήμονα και της συζύγου του Απφίας, του συγγενούς του Αρχίππου και του δούλου του Ονησίμου, του Οσίου Σωζομένου του εν Ποταμιά, καθώς και του οσίου Ιακώβου (Τσαλίκη), Ηγουμένου της Μονής Οσίου Δαβίδ του εν Ευβοία, ουράνιος άνθρωπος της συγγνώμης.

- Του ΛΑΜΠΡΟΥ Κ. ΣΚΟΝΤΖΟΥ, Θεολόγου – Καθηγητού

Άγιος Άνθιμος Μητροπολίτης Αθηνών και Ευρίπου, ο νέος Ομολογητής

Η Φραγκοκρατία (1204-1489) είναι μια σκοτεινή και συνάμα τραγική εποχή για την Εκκλησία και το Γένος μας. Οι βάρβαροι Φράγκοι, αιρετικοί χριστιανοί, παρακινούμενοι και χρηματοδοτούμενοι από τον παπισμό, ο οποίος είχε μεταλλαχτεί σε εγκόσμιο οργανισμό, στράφηκαν στην Ορθόδοξη Ανατολή και με τις γνωστές σταυροφορίες, ιδιαίτερα την Δ΄ Σταυροφορία (1204), κατέλυσαν με απίστευτη βία το βυζαντινό κράτος. Έργο τους ήταν, με διωγμούς, να επιβάλλουν την παπική εξουσία και τις δυτικές κακοδοξίες στους ορθοδόξους πιστούς. Την εποχή αυτή αναδείχτηκαν αρκετοί άγιοι ομολογητές, οι οποίοι αντέδρασαν στην παπική βία και έδωσαν τη ζωή τους για την Ορθόδοξη Πίστη. Ένας από αυτούς είναι και ο άγιος Άνθιμος Μητροπολίτης Αθηνών και Ευρίπου, ο ομολογητής.

Δε γνωρίζουμε πολλά στοιχεία για τη ζωή του και είναι ένας σχετικά άγνωστος, άγιος της Εκκλησίας μας, αλλά σημαντικός, διότι σύνδεσε τη ζωή του με την υπεράσπιση της Ορθοδοξίας, την οποία επιβουλεύονταν οι δυτικοί κατακτητές. Γεννήθηκε στην Κρήτη, στις αρχές του 14ου αιώνα. Για κάποιους λόγους, που αγνοούμε, βρέθηκε στην Αθήνα, όπου αναδείχτηκε Μητροπολίτης της ασήμαντης τότε Μητροπόλεως Αθηνών και Ευρίπου (Εύβοιας), ποιμαίνοντας ανάμεσα στα έτη 1339-1366. Αυτό το στηρίζουμε στο «Συνοδικό» της εν Κρήτη Επισκοπής Σουαρέτ (Ρεθύμνης), όπου εξυμνείται και μακαρίζεται ως εξής: «Ανθίμου μητροπολίτου Αθηνών και Ευρίπου και προέδρου Κρήτης του ομολογητού, αιωνία η μνήμη».

Την πόλη των Αθηνών είχαν στην κυριαρχία τους οι Καταλανοί, οι οποίοι δεν επέτρεπαν να υπάρχει ορθόδοξος Μητροπολίτης, αλλά παπικός, ή ορθόδοξος με λατινικό φρόνημα. Έτσι εκθρόνισαν και εκδίωξαν τον Άνθιμο, ο οποίος ήταν εδραίος στην Ορθοδοξία και δριμύς ελεγκτής των παπικών αιρέσεων. Εκείνος, αφού περιπλανήθηκε σε πολλά μέρη, κατέληξε στην Κωνσταντινούπολη, η οποία είχε ανακτηθεί από τους βυζαντινούς το 1261. Προσκολλήθηκε στον άγιο Πατριάρχη Φιλόθεο Κόκκινο (1364-1376) και έγινε μέλος της Μεγάλης Συνόδου. Ενστερνίστηκε την ησυχαστική διδασκαλία, του αγίου Γρηγορίου Παλαμά (1296-1359), γενόμενος υποστηρικτής του ησυχαστικού κινήματος και αγωνιζόμενος με σθένος κατά των αιρετικών αντιησυχαστών.

Στα 1363 έγινε στην Κρήτη τη γνωστή Επανάσταση του Αγίου Τίτου, όπου οι

Ορθόδοξοι Κρητικοί ξεσηκώθηκαν εναντίον των τυράννων κατακτητών Ενετών, τους οποίους νίκησαν και ανακήρυξαν το Ανεξάρτητο Κράτος της Κρήτης. Παράλληλα οι επαναστάτες όρισαν ως επίσημη θρησκεία του κράτους την «ιεροτάτη των ιθαγενών γραικική», δηλαδή την Ορθοδοξία, καταργώντας τις λατινικές επισκοπές, οι οποίες είχαν αντικαταστήσει τις ορθόδοξες, ως παράνομες. Αυτό θεωρήθηκε από τον Πάπα ως «ανταρσία κατά του Θεού» και γι' αυτό κήρυξε κατά των Κρητών «Ιερό Πόλεμο». Επειδή δεν μπορούσαν οι Ενετοί τα δικά τους στρατεύματα να καταστείλουν την επανάσταση, κάλεσαν και μουσουλμάνους μισθοφόρους, οι οποίοι προκάλεσαν ανήκουστες ωμότητες στο νησί, με την ανοχή των παπικών Ενετών, αλλά χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα. Τον επόμενο χρόνο σημειώθηκε η επανάσταση των Καλλεργών, με πρωτεργάτες τους Καλλέργηδες, απόγονοι των Φωκάδων, του ηρωικού αυτοκράτορα Νικηφόρου Φωκά (963-969), ο οποίος είχε απελευθερώσει το νησί από τους μουσουλμάνους Σαρακηνούς τον 10ο αιώνα. Οι Φωκάδες είχαν αλλάξει το επώνυμό τους σε Καλέργηδες.

Για να ολοκληρώσουν το έργο τους οι επαναστάτες Κρητικοί, ζήτησαν από το Οικουμενικό Πατριαρχείο να τους στείλει Ορθόδοξο Μητροπολίτη. Ζήτησαν μάλιστα τον συμπατριώτη τους Άνθιμο. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο, ανταποκρίθηκε θετικά στο αίτημά τους και στα 1366, έστειλε τον Άνθιμο στην Κρήτη, ορίζοντάς τον Μητροπολίτη Κρήτης, εκτιμώντας την αγιότητά του, την αγάπη του για την Εκκλησία και το ομολογιακό του φρόνημα.

Η άφιξή του στην Κρήτη γέμισε με ενθουσιασμό τους Κρητικούς, οι οποίοι είχαν συρρεύσει στο λιμάνι, να υποδεχτούν το νέο ποιμενάρχη τους με τιμές και εναποθέτοντας στον ηρωικό αυτό Επίσκοπο τις ελπίδες τους. Πλήθος κόσμου, κλήρος και λαός, πλούσιοι και φτωχοί, με λαμπάδες αναμμένες στα χέρια, τον υποδέχτηκαν, ψάλλοντας ευχαριστήριους ύμνους στον Θεό, θεωρώντας τον ως θεόσταλτο δώρο.

Ο δραστήριος Ιεράρχης, με φλόγα και πίστη άσβεστη στην καρδιά και πατριωτικό φρόνημα, όρισε τους συνεργάτες του και άρχισε την αναδιοργάνωση της Εκκλησίας, την οποία είχαν διαλύσει οι παπικοί Ενετοί. Αλλά δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει το έργο του, διότι ένα χρόνο μετά, το 1367 οι Ενετοί, με τη βοήθεια άλλων δυτικών και την αρωγή του Πάπα, εκστράτευσαν στην Κρήτη, την κατέλαβαν, συνέλαβαν τους επαναστάτες, τους οποίους θανάτωσαν, ύστερα από φρικτά βασανιστήρια και κατέλυσαν το νεαρό κρητικό ελεύθερο κράτος. Άρχισε μια νέα περίοδο της ενετοκρατίας στην Κρήτη. Η ζωή των ορθοδόξων έγινε πολύ χειρότερη από πριν. Κατέλυσαν όλες τις ελευθερίες τους και φυσικά την ορθόδοξη πίστη. Καθαιρέθηκαν οι ορθόδοξοι επίσκοποι και στη θέση τους ορίστηκαν Λατίνοι.

Μεταξύ των καθαιρεθέντων ήταν και ο Μητροπολίτης Άνθιμος.

Ο ηρωικός Επίσκοπος ανέλαβε να στηρίξει το μαρτυρικό του ποίμνιο. Βοηθούσε ποικιλότροπα την ισχυρή αντίσταση των Κρητών και ταυτόχρονα ασκούσε ένα ανελέητο σφυροκόπημα κατά των Λατίνων. Σύμφωνα με το «Χρονικό» της εποχής: «προέτρεπε τους Κρήτας να απέχονται της κοινωνίας των Λατίνων, ένεκα των ετεροδιδασκαλιών αυτών». Κι' αυτό διότι ανάγκαζαν τους πιστούς να υπάγονται στους Λατίνους «επισκόπους» και να λειτουργούνται σε παπικούς ναούς και «ιερείς». Αυτό ήταν και το «έγκλημά» του. Οι Ενετικές αρχές τον συνέλαβαν και τον οδήγησαν σιδηροδέσμιο στον παπικό «επίσκοπο» Χάνδακα (Ηρακλείου) για να απολογηθεί, διότι εκείνος ασκούσε ουσιαστική εξουσία στο νησί.

Ο δόλιος παπικός «επίσκοπος» σκέφτηκε, πως ίσως μπορούσε να τον πάρει με το μέρος του, με σκοπό να τον εκλατινίσει. Έτσι, «θωπείες χρώμενος και αγαθών» τον συμβούλεψε να αποδεχθεί τα παπικά δόγματα και «την κοινωνίαν αυτών ασπάσασθαι». Ως αντάλλαγμα δε, του υποσχέθηκε πλούτο και τιμές, καθώς και την παραμονή του στον θρόνο του. Αλλά εκείνος αρνήθηκε και με ηρωικό και ομολογιακό φρόνημα διακήρυξε την αλήθεια της Ορθοδοξίας, ως τη μόνη σώζουσα πίστη. Το «αγγελικό» πρόσωπο του παπικού υποκριτή «επισκόπου» σκοτείνιασε από την θαρραλέα απάντηση του Ανθίμου. Γεμάτος θυμό και εκδικητική μανία διέταξε να τον ρίξουν σε έναν βαθύ λάκκο, με στόχο «τον τόνο της ενστάσεως παραλύσει, τη χρονίως χαυνωθέντος κακώσει». Να δειλιάσει από το μαρτύριο αυτό και να συμμορφωθεί προς τις παραινέσεις του παπικού «κληρικού».

Ο λάκκος ήταν μια στενή και βαθειά φυσική οπή της γης, όπου για να κατεβεί και να ανεβεί κάποιος έπρεπε να δεθεί με σχοινιά. Έτσι ο μαρτυρικός Επίσκοπος ρίχτηκε στο λάκκο γυμνός και χωρίς εφόδια. Ήταν δε και στενός, ώστε δε μπορούσε να ξαπλώσει και ήταν αναγκασμένος, ή να μένει όρθιος ή γονατισμένος. Του έριχναν ελάχιστο φαγητό και νερό σε αραιά χρονικά διαστήματα. Το μαρτύριο ήταν φρικτό και ο άγιος υπέμεινε προσευχόμενος και ευχαριστώντας τον Κύριο, ο Οποίος τον αξίωσε να δεινοπαθήσει για την αγάπη Του.

Στο λάκκο έμεινε έναν χρόνο. Ο παπικός ψευδεπίσκοπος πίστεψε ότι, ύστερα από τα βάσανα αυτά θα είχε καμφθεί και θα αποδέχονταν να εκλατινιστεί. Επειδή διατηρούσε κάποιες επιφυλάξεις, σκέφτηκε μια δόλια απάτη. Μόλις έφεραν τον άγιο μπροστά του και εκείνος του απάντησε ότι παραμένει πιστός στην Ορθοδοξία, εφάρμοσε το δαιμονικό του σχέδιο, λέγοντάς του: «Γιατί δεν δέχεσαι την πρότασή μου; Δεν έμαθες πως όσο καιρό ήσουν στο λάκκο, έγινε η ένωση των εκκλησιών; Εσύ μόνος θα μείνεις αποσχισμένος;». Ο Άνθιμος κατάλαβε την απάτη του παπικού. Τον ήλεγξε για το απατηλό ψέμα και τον διαβεβαίωσε ότι ποτέ δε θα αρνηθεί την αλήθεια της Ορθοδόξου Πίστεως. Ο παπικός «επίσκοπος» έγινε

έξαλλος από το θυμό του και έδωσε διαταγή να ριχτεί και πάλι στο λάκκο.

Έμεινε εκεί τώρα δύο χρόνια και πάλι τον οδήγησαν στον παπικό ψευδεπίσκοπο. Ο άγιος αρνήθηκε ξανά και ήλεγξε με σφοδρότητα τις πλάνες του παπισμού. Έδωσε και πάλι διαταγή να τον ρίξουν στο λάκκο. Μετά από καιρό, την τρίτη φορά, πήγε ο παπικός στο λάκκο και έδωσε διαταγή να τον ανεβάσουν ως το στόμιο για να του μιλήσει. Πίστευε πως επιτέλους θα είχε «σωφρονιστεί». Εκείνος όμως παρέμεινε εδραίος και «ώσπερ ο εμός πρότερον Ιησούς τρις επειράσθη κατά την έρημον», έτσι και ο άγιος «τρίτον νικήσας, νομίμως στεφανωθή, την πίστιν τηρήσας και τον καλόν αγώνα ηγωνισμένος»! Ο ηρωικός επίσκοπος ημιθανής ψέλλισε στον δαιμονικό παπικό, μπορώντας να κουνήσει μόνο τη γλώσσα του: «και εκατοντάδες φορές να με κλείσεις στο λάκκο, δε θα με μεταπείσεις να αρνηθώ την ορθή πίστη μου. Δε θα με μεταπείσεις να αλλάξω φρόνημα από τα παραδομένα δόγματα των αγίων Πατέρων και των Αγίων Συνόδων. Διότι τα φυλάγουμε ως λόγια από Θεού, εγώ και οι άλλοι χριστιανοί, και οφείλουμε να τα φυλάμε με κάθε κόστος από τον καθένα»! Ο παπικός, πλημμυρισμένος από οργή και βλέποντας το αμετάπειστο του αγίου, έδωσε διαταγή να ριχτεί για πάντα στο λάκκο και να μην ασχοληθεί πια κανείς μαζί του.

Εκεί τελείωσε μαρτυρικά τη ζωή του το 1370 ή το 1371. Όμως ο παπικός «επίσκοπος» δε μπορούσε να ησυχάσει ούτε μετά το θάνατο του αγίου, διότι ο ευλογημένος λάκκος, είχε γίνει τόπος προσκυνήματος των ευσεβών ορθοδόξων Κρητών. Γι' αυτό έδωσε διαταγή να ανασύρουν το τίμιο λείψανο και να το εξαφανίσουν, αρνούμενος να το παραδώσει στους Ορθοδόξους για ταφή. Δε γνωρίζουμε την ημερομηνία του μαρτυρικού του θανάτου, ούτε τον τόπο, που έκρυψαν το τίμιο λείψανό του οι παπικοί. Στη συνείδηση του πιστού λαού έγινε άγιος και ορίστηκε να εορτάζεται η μνήμη του στις 22 Νοεμβρίου.

Ο άγιος Άνθιμος, παρά τις περιπέτειές του και τα μαρτύριά του, έγραψε και κάποια λίγα, αλλά αξιόλογα συγγράμματα, κυρίως αναιρετικά των παπικών κακοδοξιών (Κατά της εξουσίας του Πάπα, Περί της εκπορεύσεως του Αγίου Πνεύματος, Λόγο στη Γέννηση του Χριστού, κ.α.). Επίσης έγραψε και δύο σημαντικές επιστολές από το λάκκο, στον συναγωνιστή του, για την Ορθοδοξία, Ιωσήφ Φιλάγρη. Το βίο του έγραψε ο περίφημος λόγιος Πατριάρχης άγιος Νείλος ο Κεραμεύς (+1388).

Ο άγιος Άνθιμος χαρακτηρίστηκε ως «Νέος Ομολογητής», διότι έδωσε τη μάχη και μαζί τη ζωή του, για την προάσπιση της μόνης σώζουσας Ορθοδόξου Πίστεως.

